

Ivo Telec

POLITICKÁ SVOBODA A PRÁVO DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ: STŘET HODNOT

Abstrakt: Příspěvek kriticky nahlíží na aktuální právní a politické události týkající se mezinárodní mnohostranné Obchodní dohody proti padělatelství (ACTA). Zahrnuta je též kritika odmítnutí této obchodní dohody Evropským parlamentem v roce 2012. Celý případ je pojat ve smyslu střetu hodnot současné informační společnosti, tj. politické svobody na jedné straně a práv duševního vlastnictví na straně druhé. Střet těchto hodnot je zásadně spravedlivě vyvažován pomocí zákonodárných úprav, například zákonných licencí nebo nucených licencí. Předložený příspěvek se rovněž kriticky zaobírá některými aspekty současné politické informační ideologie.

Autor považuje většinovou reakci evropské veřejnosti na Obchodní dohodu proti padělatelství za vystrašenou, iracionální a ze strany politiků za populistickou. „Elektronické násilí“ přitom zůstává násilím jako každé jiné a je třeba mít odvahu mu čelit. Sama informační společnost přitom nestojí na jiných hodnotách nežli jakákoli společnost jiná. Rovněž tak informační společnost je náchylná k různým neřestem, jako je chtivost cizích majetkových hodnot bez jakékoli kompenzace. Tato chtivost bývá jen maskována politickými frázemi o svobodě a lidských právech. Proto je nezbytné odlišovat právně informační ideologii od právně regulované hospodářské směny.

Klíčová slova: obchodní dohoda proti padělatelství (ACTA), politická svoboda, duševní vlastnictví, hodnoty informační společnosti, střety hodnot a jejich kontext, anonymní protestní hnutí

„Hospodářský blahobyt Unie závisí na trvalé tvořivosti a inovaci. Opatření pro jejich účinnou ochranu jsou tedy při zajišťování budoucí prosperity Unie nepostradatelná.“¹

ÚVOD

Příspěvek si kriticky všímá aktuálního právního a politického dění kolem mnohostranné mezinárodní Obchodní dohody proti padělatelství (ACTA) včetně kritiky nesouhlasu s jejím uzavřením ze strany Evropského parlamentu v roce 2012. Na tomto příkladu je rozveden střet hodnot v současné informační společnosti, a to politické svobody na jedné straně a práva k duševnímu vlastnictví na straně druhé. Střet těchto hodnot je přitom zákonodárně řešen poměrně vyváženým způsobem; zejména zákonnými nebo úředními (nucenými) licencemi. Text se rovněž kriticky zaobírá některými aspekty soudobé informační ideologie a z ní vycházející stranické politiky.

V roce 2011 byla po jedenácti kolech jednání podepsána mnohostranná mezinárodní Obchodní dohoda proti padělatelství, známá pod anglickou zkratkou ACTA (*Anti-Counterfeiting Trade Agreement*). Česko ji podepsalo počátkem roku 2012. Dohoda pro nás nepřináší zásadně nic právně nového. Účelem této dohody je *účinnější prosazení existujících práv*, nikoli snad zavádění práv nových. Obchodní dohoda umožňuje *rozšíření*

¹ Rec. (1) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 386/2012 ze dne 19. dubna 2012, kterým se Úřadu pro harmonizaci na vnitřním trhu (známky a průmyslové vzory) svěřují úkoly související s prosazováním práv duševního vlastnictví, včetně sdružování zástupců veřejného a soukromého sektoru v podobě Evropského střediska pro sledování porušování práv duševního vlastnictví (Úř. věst. L 129, 16. 5. 2012, s. 1).

některých standardů prosazování práv podle dávno ratifikované mnohostranné mezinárodní *Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví* (TRIPS) z roku 1994, (sděl. č. 191/1995 Sb.), mimo členské státy Světové obchodní organizace a zároveň rozšiřuje právní rámec ochrany duševního vlastnictví, jak je již po několik let zaveden kupříkladu v Evropské unii a jejích členských státech, resp. v celém Evropském hospodářském prostoru a v některých třetích zemích, a to i na signatářské státy další. Tím tato obchodní dohoda, uzavřená z obchodní a právně politické iniciativy USA, přinejmenším nepřímou posiluje význam ochrany duševního vlastnictví i ve Světové obchodní organizaci. Přijetí této obchodní dohody jako součásti českého právního řádu by podle všeho nevyžadovalo žádné zákonodárné úpravy, popřípadě úpravy nepodstatné. Zásady, na nichž je tato dohoda založena, u nás totiž vnitrostátně platí nejméně od roku 2006, a to v důsledku provedení komunitárního práva.² Nemluvě o zásadách, na nichž je podobně založena Dohoda TRIPS z roku 1994.

Proč proto tolik mediálních i pouličních bouří v Evropě v roce 2012?

Proč došlo k politickým „pozastavením“ vnitrostátních ratifikací v některých signatářských státech, k vládním ústupům z předem dohodnutých pozic a nakonec k odmítnutí souhlasu s uzavřením obchodní dohody Evropským parlamentem?

Odpověď čtenář nalezne v názvu následující kapitoly.

I. DESINFORMACE, VYSTRAŠENOST, IRACIONALITA A POLITICKÝ POPULISMUS

V Evropském parlamentu, povětšinou tvořeném právními laiky, byla mnohostranná *Obchodní dohoda proti padělatelství*, předložená Radou, kritizována za údajnou vágnost, možnost nesprávného vykládání, údajnou nevyváženost autorského práva a základních práv uživatelů internetu, možnost ohrožení občanských svobod a podobně.³ Výtky

² Těmito právními otázkami jsem se blíže zabýval jinde; viz TELEC, I. ACTA: důvod k obavám? *Právní rádce*, 20, 2012, č. 7, s. 16–19. ACTA nejsou akta ani akty, *Jiné právo*, 18. 2. 2012, <http://jinepravo.blogspot.cz/2012/02/ivo-telec-acta-nejsou-akta-ani-akty.html>. Dále Padělané léky, *Jiné právo*, 28. 2. 2012, <http://jinepravo.blogspot.cz/2012/02/ivo-telec-padelane-leky.html>. Též viz diskuse k oběma příspěvkům. Úplná verze mého pojednání pod názvem ACTA nejsou akta ani akty, určená zejména pro studentskou besedu, je zde: <http://www.elsa.cz/page/9522/>, [cit. 22. 8. 2012]. Při psaní tohoto příspěvku jsem částečně vycházel z této úplné verze. Výsledkem však je aktualizovaná a podstatně přepracovaná podoba menší části úplné verze z února 2012.

K tématu též odkazují na svůj výrok na stránkách *Lemuru*, studentského portálu Masarykovy univerzity, z 17. 3. 2012: „Rozruch kolem ACTA je falešný a zavádějící. Jedná se o politickou demagogii tzv. pirátských politických stran a o projev určité politické ideologie, který nemá s právem a mezinárodním obchodem nic společného. V podstatě jde o projev naprosté sociální dezorientovanosti, osobní lidské nezralosti a zejména mimořádné podezřívavosti vůči státním orgánům, na které ovšem nelze budovat normální společenskou komunikaci.“; viz <http://lemur.mu/nazory/85-publicistika/1067-pravnik-ivo-telec-rozruch-kolem-acta-je-politicka-demagogie>; [cit. 28. 8. 2012]. Dále viz obsah cit. příspěvku v Právním rádci.

³ Viz např. SCHULZ, M. Neúspěch ACTA byl svátkem demokracie. *MF Dnes*, 12. 7. 2012, s. A 13. Autor cit. publicistické statě je předsedou Evropského parlamentu. Podle *Schulze* si většina evropských poslanců a řada občanů myslí, že ACTA je „... příliš nejasná a otevírá prostor různým dezinterpretacím, šikaně a zásahům do soukromí, občanských práv, kreativity, inovace a svobodného toku informací“. „Kdyby mělo jít skutečně o ochranu zboží proti paděláním, ať už oděvů či léků, ani já, ani nikdo z mých kolegů a kolegyně bychom ACTA neodmítli.“ Zkrátka, asi se jedná o „dávelské dílo USA“, jehož pravým cílem včas odhaleným bdělými poslanci Evropského parlamentu má být dosažení světové politické totality pod průhlednou zámlinkou ochrany nehmotného majetku, mohli bychom sarkasticky dodat. Škoda jen, že předseda Evropského parlamentu již

to byly vesměs právně nepodložené. Rovněž tak byla obchodní dohoda kritizována za určitý lidovládný deficit při její přípravě. I kdyby tomu tak skutečně bylo, rozhodný je *konečný obsah právní normy*, který není nijak vybočující z toho, co již beztak dávno platí v Evropské unii, Evropském hospodářském prostoru i u nás.⁴ Stejně tak můžeme říci, že je právně diletantské, jestliže kritizujeme univerzální mezinárodní smlouvu, podepsanou „napříč světadily“ za nedostatek detailů. Dohody tohoto druhu musí ponechat prostor pro provádění vnitrostátními orgány veřejné moci, a to i podle pravidel místní právní kultury. Opačný názor by byl až téměř anarchistickým projevem nedůvěry vůči orgánům veřejné moci.

Nejen z právního hlediska, ale i v pohledu zdravého rozumu byly politicky přednášené *výhrady zásadně liché*. Zneužití lze samozřejmě cokoli, například i vozidlo může být za určitých okolností zbraní. Možnost nesprávného výkladu práva sice může potenciálně hrozit u čehokoli, ovšem tehdy, pokud neznáme či nepoužíváme přezkoumatelné a vědecky podložené metody výkladu práva včetně výkladu mezinárodních smluv. Nutno ale chápat, že drtivá většina poslanců Evropského parlamentu, stejně jako i národních parlamentů, o těchto metodách *neví* zholá nic. Pokud by se jednalo o možnost ohrožení občanských svobod tím, že se budeme bránit padělatelství, samozřejmě platí použití právovědné *metody poměřování* kolidujících principů či hodnot, jíž se metodologicky vyznačuje právní věda.⁵ Nelze se proto zbavit dojmu, že právně laičtí poslanci podlehli cílené a masivní *desinformační kampani*, na níž se nemalou měrou podílely i politické strany spolené v *Internacionále pirátských stran*. Zdravý rozum ustoupil politickému populismu, podezřívavosti, nedůvěře a iracionalismu, když v některých případech byla

---

neřekl veřejnosti, že Evropské společenství přistoupilo k podobné Dohodě TRIPS, patřící mezi pilíře práva Světové obchodní organizace, hned v roce 1994. Podobné je též „původní“ právo Evropské unie včetně směrnic Evropského parlamentu a Rady z let 2001 a 2004. Jestliže byl neúspěch ACTA „svátkem demokracie“, pak byl smutkem práva a spravedlnosti. Lidovládná mocenská technika, zaštitěná dopisy vystrašené části lidu ovládané negativní emocí, převážila nad rozumem, obchodem, právem a odborností včetně racionálního přístupu Evropské komise, která (možná poněkud alibisticky) předložila dotčenou mezinárodní smlouvu Soudnímu dvoru k posouzení jejího souladu se Smlouvou o fungování EU. Evropský parlament snad v jakési poslancecké „lidové pyše“, ale nečekal na výsledek právního posouzení k tomu povolaného orgánu EU. „*Od odmítnutí ACTA je Evropský parlament institucí, s níž je třeba vážně počítat.*“, končí svůj cit. příspěvek předseda Schulz. Žel, v tom má pravdu. Nezapomeňme ale, jak mnohdy probíhají volební kampaně do Evropského parlamentu (i jinam) a na základě jakých (třeba nereálných) volebních slibů lze (i populisticky) získávat voličské hlasy. Technika demokracie je pouze technikou boje o moc a technikou jejího výkonu. Demokracie sama o sobě ještě nemusí přinášet žádnou legitimitu v hodnotovém smyslu péče o veřejné blaho. Ostatně, mnozí autoritáři nebo dokonce diktátoři byli demokraticky zvoleni většinou lidu.

K „právním perlám“ patří politické tvrzení, že „*hranice mezi komerčním a nekomerčním využíváním není zcela zřejmá*“; bod 29. stanoviska výboru Evropského parlamentu pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci ze dne 4. 6. 2012, určeného výboru pro mezinárodní obchod. Navrhopatel *Droutsas*. Rovněž tak „*důležité rozlišování*“ mezi „*nekomerčním stahováním v malém měřítku a privátním*“ (ibid.) je právně bezvýznamné, protože nekomerční stahování z internetu bez ohledu na jeho rozsah (měřítko) zásadně spadá do *public domain*; tzn., že se jedná o *volné* užití. Alespoň podle českého práva. (Zdroj níže.)

K tématu ACTA viz též zpravodajství na portálu Evropského parlamentu:

<http://www.europa.eu/news/cs/headlines/content/20120220FCS38611/html/V%C5%A1e-co-pot%C5%99ebujete-v%C4%9Bd%C4%9Bi-o-ACTA>, [cit. 28. 8. 2012].

⁴ Důležité je zpřístupnění všech přípravných materiálů, a to z důvodu možnosti použití historické metody výkladu mezinárodní smlouvy, tj. výkladu s ohledem na historii vzniku smlouvy.

⁵ Podle všeho není možné chtít po převážně právně laických politikcích znalost světové právní metodologie, které se někdy nedostává ani špatně vzdělaným právníkům (zvláště ve státech s postsovětskou výukou práva). Na druhé straně ale po nich lze chtít používání zdravého rozumu.

Obchodní dohoda proti padělatelství kritizována dokonce za to, co v ní vůbec není.⁶ Obchodní dohoda se tak stala *mimoprávním politickým symbolem* „hrozby nesvobody internetu“, proti níž je nutno bojovat, a začala žít vlastním „politickým životem“ mimo běžnou hospodářskou směnu. Není snad třeba dodávat, že se v daném kontextu *mezinárodního obchodu* stala politickým symbolem *nepatříčným*. Podstata a smysl této dohody jsou totiž *mezinárodně obchodní* a s občanskými svobodami, které je jinak nutno hájit, nijak *nesouvisí*.⁷

Podle mých vlastních poznatků získaných na besedách mezi českými vysokoškolskými studenty mnozí odpůrci ACTA vůbec nikdy tuto dohodu nečetli, případně ji začali číst, avšak nedočetli anebo jejímu právnímu textu a odbornému jazyku a právním pojmům a kontextu neporozuměli. O to halasněji ale zpravidla křičeli, nechali se svést některými politickými straníky a demonstrovali politické postoje vůči něčemu, co neuměli pochopit, anebo, co sice vnímali jako možné občanské nebezpečí, ale daný případ obchodní dohody se toho vůbec netýkal. K iracionálním a zjitřenými emocemi nabytým projevům „hlasu lidu“ ovšem v dějinách i současnosti dochází.

Proto stojí za naše *občanské uznání politický postoj menšiny*, a to i v Evropském parlamentu, která si uchovala zdravý rozum, schopnost vlastního úsudku, orientaci v právních problémech a nepodlehla davovým emocím, vystrašenosti ani politickému populismu. Podobně to lze zásadně pochvalně říci i o Evropské komisi.

Bezpochyby je proto psychologicky a politicky zajímavé, jak se některé české parlamentní a dokonce i vládní politické strany nechávají, poněkud iracionálně, *politicky ovlivnit* negativními emocemi a *ideologií* spíše okrajových politických stran typu *České pirátské strany* patřící do *Internacionály pirátských stran*. Jedná se o politickou stranu, která dlouhodobě snáší veřejně deklarovanou podporu ideově vyhocených, krajních a politicky převážně demagogických, internetových *Pirátských novin*, s nimiž je dílem personálně propojena, či z jejichž ideové a mediální podpory přímo těží stranicko politický kapitál.

Na světlo alespoň vychází jistá míra *sociální desorientovanosti* nebo až *pokryteckosti* některých i parlamentních a vládních politických stran a jejich zájem spíše o sebe samé, krátkozrace navenek projevovaný populismem. A to *namísto* legitimně očekávatelného setrvalého *veřejného zájmu na veřejném pořádku na mezinárodním trhu*, který ovšem vyžaduje věcnost, rozvahu, znalost stavu a také občanskou odvahu nazývat věci pravým jménem. A také alespoň trochu moudrosti (a spravedlivosti). Nikoli pouze stranicko politický kalkul, co může být zrovna nyní pro určitou politickou korporaci mediálně výhodné (rozuměj u části lidu líbivé).

K politickému prohlášení polského a po něm *nápodobně* českého premiéra o „pozastavení“ ratifikace ACTA za účelem její „důkladné analýzy“ lze říci jediné. Copak nebyla ACTA důkladně prozkoumána před jejím úředním podpisem, k němuž prezident republiky na základě vládního doporučení zmocnil velvyslance?

⁶ ACTA např. neobsahuje zákaz používání internetu rušitelem práv („odpojení“ od internetu) ani nezakazuje stahování dosud chráněných uměleckých děl z internetu a jejich ukládání do paměti počítačů pro neobchodní osobní potřebu. Vše, co bylo u nás možné před ACTA, má být možné i po ní. A naopak, vše, co bylo zakázané před ACTA, má být zakázané i po ní.

⁷ Je samozřejmě v pořádku, že na pořad jednání se dostala i otázka souladu ACTA s Listinou základních práv EU.

Pokud by skutečně nebyla tato obchodní dohoda předem důkladně prozkoumána, pak by se vláda dopustila *vadné správy veřejných věcí*, neboť by při výkonu veřejné moci jednala přinejmenším nezodpovědně či neodborně. Pokud by však ACTA byla předem důkladně prozkoumána, o čemž jsem přesvědčen i se znalostí dotčené části české veřejné správy, a doporučena k podpisu, přičemž český premiér až následně po *elektronickém násilí* „pirátů“ *politicky* uhnul, pak bychom měli v čele vlády slabého politika. Anebo člověka, který nevěří vlastním úředníkům, již podle všeho odvedli dobrou (a běžnou) práci. V lepším případě by se jednalo jen o taktický manévr do doby nežli bude zlepšena elektronická ochrana vládních serverů před dalšími útoky „lidu“ ... Nakonec, politickým slibem „důkladné analýzy“ nezarmoutíš. V násilnické době lze chápat i takovýto slib.

Škoda, že u nás *nemáme* politickou stranu, která by měla politickou odvahu veřejně říci, že *ideologickým cílem elektronického násilí* na státním i soukromém majetku může být *touha po cizím* soukromém vlastnictví *bez ohledu na vůli* vlastníka (tvůrce a investora). Neboli až nutková touha čili neskonalá žádostivost (a nezralost) některých „příslušníků informační společnosti“ (zejména některých mladistvých) kdykoli a kdekoli se *pohodlně zdarma bavít za cizí peníze* vynaložené do tvůrčích investic, která může být na povrchu oděna do politicky líbivých frází o „svobodě informací“. Rozumějme tím „svobodu“ veřejného provozování *cizích* filmů a hudby k vlastnímu zisku bez placení a jejich získávání po internetu rovněž zdarma. A to navíc za *hospodářské situace na trhu*, kdy se tak děje na úkor těch, kteří legálně (tj. licencovaně) zpřístupňují hudbu či filmy na internetu veřejnosti oproti platbám svých zákazníků.⁸

⁸ Viz např. v Česku přístupné internetové hudební obchody typu on-line jako je domácí *Supraphonline*, *MusicJet* nebo *Bontonline* či zahraniční *iTunes Store* anebo *Deezer*. Dále viz též český *Supraphon YouTube Channel*. Na českém trhu také fungují videopůjčovny on-line jako *Topfun*, *Voyo* a *O2 TV: Videotéka*. Dále viz úředně evidované poskytovatele audiovizuálních služeb na vyzádaní (*video on demand*), které jsou přístupné v Česku a které jsou šířeny nejen v síti elektronických komunikací, ale například i kabelovými rozvody. Ke dni 10. 6. 2012 Rada pro rozhlasové a televizní vysílání celkem úředně evidovala 107 takovýchto druhů služeb. Počet jejich poskytovatelů je ale o něco menší, protože někteří z nich poskytují více těchto služeb; viz např. služby *Video Seznam*, *t-music*, *Doc Alliance Films*, *Cinema.cz*, *O2 TV: Videotéka* aj. Dále, na českém trhu v roce 2012 nabízelo e-knihy okolo 130 nakladatelů. Nemluvě o nabízení licencí k veřejným užitím fotografií prostřednictvím internetových fotobank; viz např. *Fotobanka ČTK* aj. Ve zmiňovaných případech se jedná o *zavedené nové obchodní modely* „společnosti sítí“, které odpovídají soudobému technickému prostředí „digitálního a internetového věku“. *Nové obchodní modely* jsou však soustavně vystaveny poměrně rozsáhlé *nekalé soutěži* ze strany některých podnikatelů, a to poskytovatelů ukládacích informačních služeb na internetu (provozovatelů veřejných úložišť videí apod.), jakož i ze strany některých zákazníků těchto služeb, pokud nabylí právní postavení sdělovatelů nelicencovaných cizích výsledků (kupř. celovečerních filmů). Nikoli snad postavení sdělovatelů vlastních, popř. odsouhlasených cizích videí, nahrávek, či fotografií, běžně určených k bezplatnému vzájemnému sdílení s veřejností. *Vedle* nových obchodních modelů samozřejmě existují i *nové alternativní modely neobchodní*, viz např. českou verzi *Mapy Google*, českou verzi *Wikipedie*, různé nabídky typu „open source“ či „open acces“ nebo „non-proprietary softwares“ apod. včetně nabízení bezplatného užití vědeckých děl zaměstnaneckých ze strany některých institucí, např. *Masarykovy univerzity* v Brně, aj. Srov. též možnosti využívání české verze *Creative Commons* neboli soukromoprávní soustavy jen málo omezujících autorskoprávních licencí. Jestliže tedy slyšíme politická volání po „nových modelech“, třeba odpovědět, že nové modely jsou (i u nás) zavedeny a používány jak po stránce obchodní, tak i neobchodní. Pravda, setkávat se můžeme s různými obsahovými či technickými nedokonalostmi, které ovšem podléhají nápravnému vývoji a dalšímu rozvoji. Za dnešního stavu se proto nelze až tolik divit některým (i mezinárodním) požadavkům na *zvýšenou represí* (srov. např. některá ustanovení ACTA), jestliže právě tyto nové modely (nemluvě o modelech „starých“) jsou soustavně na mezinárodním i vnitřním trhu napadány, a to i za politické podpory některých informačně politických ideologů komunistického nebo anarchistického ladění anebo za přímého přispění např. *České pirátské strany*.

Politicky zajímavým zjištěním pak je, nakolik se někteří politici, kteří sami sebe deklarují dokonce za „pravcové“, nechávají – možná nevědomky a bez znalosti společenské reality – ovlivňovat soudobou *politickou ideologií i-Marxismu (e-marxism)*. Tato politická ideologie se vyznačuje vysokým stupněm sociální naivity proudící „mimo čas a prostor“, který je snad srovnatelný s naivní představou některých městských dětí o tom, že „kráva je modrá“, protože krávu znají jen z modře zabalených čokolád značky *Milka*. Možná nebudeme daleko od pravdy, pokud by si některé děti myslely, že dobrodružné hrané filmy se „rodí v počítači“ náhodným generováním dat.

Aniž bychom snad nemístně zlehčovali, nutno říci, že přinejmenším část soudobé *informačně politické ideologie* je zásadně *srovnatelná* s některými letitými myšlenkami *komunistického rázu*. V podstatě se jedná o výhonek komunistické ideologie, nerealisticky počítající s materialistickým „rájem na zemi“. Konkrétní *sovětský komunistický politický model* „socialistického vynálezeckého práva“ či „socialistického autorského práva“ byl přítom v Československu opuštěn hned po roce 1989. Politicky nuceně jsme si tento „model zítřka“ u nás vyzkoušeli po dobu čtyřiceti let a zjistili jsme, co nám všem mělo a mohlo být od počátku jasné, totiž, že to nefunguje. Pokusy odpoutat se od tohoto sovětského modelu, které se u nás objevily v právní politice kolem roku 1968, byly komunisty krátce nato opuštěny, politicky zakázány a ideologicky zkritizovány. Představitelé těchto snah byli politicky a pracovní postizeni a někdy i občansky pronásledováni po řadu let.

II. HODNOTY INFORMAČNÍ SPOLEČNOSTI (CTNOSTI A NEŘESTI)

V dnešní době, alespoň na Západě, běžně hovoříme o občanské společnosti, informační společnosti anebo o znalostní společnosti apod. Činíme tak v souladu s naší *politickou ideologií*, již vyjadřujeme své politické názory, myšlenky, teorie a představy o světě nebo lidské společnosti. V naší souvislosti se budeme přidržovat pojmu informační společnosti a jejího hodnotového ukotvení.

Jaké hodnoty jsou příznačné právě pro informační společnost?

Těchto hodnot je několik. Patří sem v první řadě *informační svoboda a informační vzájemnost* neboli solidarita („bratrství“), kterou lze vystihnout i pojmem *obecné prospěšnosti* (užitečnosti) „informací“ všeho druhu. *Obecná prospěšnost informací* ke svému uplatnění předpokládá právně i technicky (věcně) snadný přístup k informacím. Nikoli ale nutně vždy bezplatný. Zdaleka nikoli pokaždé se jedná o informace získané použitím veřejných prostředků.

Z hlediska právního můžeme říci, že předpokladu snadného přístupu ke zdrojům vyhovuje již dávno (ještě v době „předinformační“) zavedená *soustava kolektivní správy* autorských práv a práv s nimi souvisejících (nikoli však dalších práv duševního vlastnictví).⁹ Tato soustava, vyjádřená zákonem, je založena na *jednoduchém principu* „hrací skříň“ (*juke box*): „*vložíš korunu, vypadne Ti právo*“.

Obojí zmíněné hodnoty (informační vzájemnost ještě více) jsou založeny na *vzájemném sdílení informací* včetně vzájemného sdílení lidských pocitů z nich a také na spo-

⁹ Na českém území funguje tato soustava bezmála sto let, od roku 1915. K některým historickým otázkám s tím spojeným, a to i kriticky, viz TELEC, I. *Autorský zákon. Komentář*. Praha: C. H. Beck 1997, s. 379–397. Jedná se o komentář k předchozímu autorskému zákonu z roku 1965.

třebitelsky poměrně jednoduché technice oběhu informací. Proto se nám zde kloubí politika s technikou, mezi něž vchází všem přístupná (demokratizovaná) vzdělanost. Mluvíme proto o celé *kultuře sdílení informací*, která ovšem má i své subkultury včetně *informačního podsvětí*.

Praktické uplatňování hodnot informační společnosti sebou ale přináší nejen ctnostné projevy, ale též projevy lidských *neřestí*. Jedná se zejména o neskonalou *žádostivost*, projevující se *chtivostí cizích majetkových hodnot*, spjatých s cizím nadáním, cizí osobní schopností, vynaloženou cizí prací, úsilím i penězi, a to pod průhledným pláštěm „informační svobody“ a při používání patřičné ideologické frazeologie. Podstata věci spočívá v tom, že projevy chtivosti jsou uplatňovány za stavu, kdy využívání cizích majetkových hodnot ničím *nevyrovnávám*. Tedy *jen si pro sebe беру, aniž bych za to cokoli dával*. Jakoby v duchu komunistického hesla „*každému podle jeho potřeb*“. Takovýmto chováním ovšem dochází k narušování *objektivní přirozené zákonitosti vyrovnání braní a dávání*, jejíž důsledky se projevují i různými „přízemními“ hospodářskými a sociálními poruchami.

Jestliže kupříkladu stoupenci různých informačních ideologií považují – navzdory zdravému rozumu a obecnému i odbornému jazyku – písničku za „informaci“, stejně jako zprávu o počasí anebo složitý technický vynález, opomíjejí, krom jiného, jednu významnou skutečnost z oblasti morálky (i práva). Jestliže totiž někdo využívá *cizí písničku k vlastnímu hospodářskému prospěchu*, třeba jako znělku svých obchodních služeb či jako obchodní upoutávku anebo v reklamě na své zboží, těží z výsledku *cizího nadání*, jímž sám nemusí být obdařen, za *účelem svého zisku*; byť by se tak dělo z nahrávky, kterou si zakoupil. V takovém případě je *poctivé*, aby *hospodářský uživatel* za to (za své těžení z cizího) poskytnul *vyrovnání skladateli*, a to zpravidla formou přiměřené odměny (autorského honoráře či tantiémy). Jedná-li se o těžení z cizí písničky za účelem vlastního zisku, je *vyrovnání v penězích* zcela namístě, protože odpovídá povaze zisku na straně hospodářského zhodnocovatele. Z honorářových výnosů může autor žít (nebo čerpat ku svému životu a povolání), a tedy i sociálně zajištěně dále hudebně tvořit z povolání a svá díla nabízet veřejnosti k obecnému prospěchu včetně hospodářských využívání (exploatací) za účelem cizích zisků.

Podobně se to týká těžení z uměleckých výkonů výkonných umělců nebo ze zvukových záznamů jejich výrobců (producentů), k němuž dochází souběžně při užívání hudebního díla ze záznamu.¹⁰

Na výše naznačeném stavu nelze obecně shledat nic nespravedlivého. Právě naopak! *Vyděláváš-li peníze z cizího, slušně se vypořádej s tím, kdo Ti to svým přičiněním umožňuje!* Nezapomínejme, že i tvůrci a investoři chtějí přiměřeně hospodářsky zhodnotit svá nadání nebo vklady do výrobků. Zákazníkem zaplacená kupní cena například za nahraný hudební nosič anebo zaplacená cena stahovací či sledovací internetové služby neřeší právě případy „dalších“ hospodářských využívání cizích výsledků k vlastnímu zisku zákazníka na trhu.

¹⁰ Některá politická „doporučení“ z myšlenkového okruhu kupříkladu *České pirátské strany*, aby si výkonní umělci vydělávali jen na živých vystoupeních, mají ráz sociálního inženýrství nejhrubšího zrna, které lidem politicky diktuje, jak se mají chovat. V úvahu se přitom nebere postavení například studiových hudebníků. Nemluvě o lidské svobodě vůbec. K podobným otázkám srov. stranický portál na adrese <http://www.pirati.cz/>, [cit. 25. 1. 2013].

III. POLITICKÁ SVOBODA A DUŠEVNÍ VLASTNICTVÍ

Začněme nejprve trochu jinou otázkou, která se obecně týká internetu.

Na myslí mám *veřejné subjektivní „právo na přístup k internetu“ (right to Internet access)*, které je součástí ústavně zaručené *svobody projevu a práva vyjadřovat své názory a vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace*, jakož i široce pojímaného *práva sdružovacího* bez ohledu na hranice států; a to všemi prostředky, tedy i technickou pomocí sítě elektronických komunikací (čl. 17 Listiny).

Některé státy jako Francie, Finsko, Estonsko, Řecko či Španělsko uznávají právo na přístup k internetu v rámci *lidských práv*. Český Ústavní soud se této ústavní otázkou dotknul jen okrajově.¹¹ Stručně řešeno, „práve na přístup k internetu“ se rozumí právo komunikovat s jinými lidmi (i se státem) určitým, dnes běžným, technickým způsobem prostřednictvím sítě elektronických komunikací. „Odpojení od internetu“ proto znamená nezanedbatelné omezení výkonu tohoto práva. U člověka, spíše jen výjimečně, odkázaného jen nebo převážně jen na tento způsob komunikace s vnějškem (např. u nemocného nebo zdravotně postiženého) by se mohlo jednat až o zábranu výkonu práva.

Politickou *svobodu projevu a politické právo* vyhledávat a šířit informace lze samozřejmě, jako cokoli jiného, *ústavně omezit*. Krom jiného, *ochranou práv a svobod druhých*. Politické, technické a právní prostředí „informační společnosti“ samo o sobě nic nemění na možném ústavním omezení politických práv, a to i politických práv „digitálních“. Dáno to je tím, že veškeré osvědčené *obecné lidské hodnoty*, „předinformační“ a „mimo-informační“ platí i v prostředí „informační společnosti“. Týká se to například, možná zejména, ochrany soukromí.

Opakem myšlenky omezenosti politického práva bývá *informačně politická ideologie*, která se v některých směrech vyznačuje až „fetišizací“ pouhého technického nástroje, jímž je internet (sít elektronických komunikací), a která v krajních variantách aspiruje na „nový svět“, poměrně blízký některým vizím komunistickým.

Lidská práva pochopitelně existují i v soudobé informační společnosti. Jejich výkon se ale právě zde vyznačuje *zvýšenou mírou morální a právní odpovědnosti*, neboť zneužití kupříkladu svobody projevu na úkor bližního je právě v informační společnosti „nesnesitelně lehké“ a zároveň i celosvětové. Právě v oné technické „lehkosti“ spočívá „nesnesitelnost“ *pokoušení*. Ve své podstatě nejde o nic jiného nežli o pokušení našeho „technického“ rozumu, tedy rozumu chladného, někdy navádějícího až ke zneužití jednoho z lidských nástrojů podle vlastní libosti a chtivosti na úkor bližního. Neboli, mohli bychom také říci, jedná se o *pokoušení „technického“ rozumu* k bezcitnosti a bezohlednosti. Tedy k potlačení vlastního ducha a jeho niterného vnímání prostřednictvím svědomí.

Politické právo šíření informací všeho druhu, a to i ve světové technické síti elektronických komunikací a jejím technickým prostřednictvím, je *dočasně ústavně omezeno*,

¹¹ Viz senátní nález Ústavního soudu ze dne 7. 4. 2010, sp. zn. I. ÚS 22/10. Zatímco Vrchní soud v Olomouci měl za to, že vysoké poplatky za internet a kabelovou televizi jsou ryze zbytné povahy, Ústavní soud dospěl k právnímu závěru, že takovýto výklad vedl k zásahu do osobnostní sféry ústavní stěžovatelky. K tomu byl vydán disent ústavní soudkyně Janů.

a to *upřednostněnou ochranou práv k duševnímu vlastnictví* bližních. Děje se tak ovšem jen po *dobu určitou*, po níž tato práva trvají, přičemž je nutné rozlišovat i mezi těmito jednotlivými druhy práv navzájem.¹²

Rovněž tak *duševní vlastnictví* je pod *ústavní ochranou*; čl. 11 a 34 odst. 1 české Listiny; též viz čl. 17 odst. 2 Listiny základních práv EU v rámci *práva na vlastnictví*. Ústavně *dovolená* omezující opatření ve vztahu k politickým svobodám či právům ve prospěch práv duševního vlastnictví druhých jsou v demokratické (i jiné) společnosti *nezbytná* právě proto, aby duševní vlastnictví jiných, které bývá velmi křehké, vůbec mohlo nerušeně vznikat a existovat, a tudíž přinášet *plody a široký prospěch* nejen svým tvůrcům a investorům, ale i celé společnosti, jejíž kulturu, vědu a techniku obohacuje a rozvíjí.

Přítom je ovšem zřejmé, že politické svobody a práva jsou zjevnými hodnotami, které jsou obzvláště politicky zdůrazňovány v „demokratické“ (lidovládné) společnosti, v níž má *každý příležitost* podílet se na správě politických (veřejných) věcí. Politické svobody a práva ale *nelze* (ani v demokratické společnosti) uměle vytrhávat z ústavního kontextu, který se vyznačuje soudržností, ohleduplností a vyvážeností.

Jistěže mohu vyhledávat informace o novém zábavném filmu a tyto údaje, třeba o obsazení hlavní ženské role, svobodně šířit nejen v hovoru s naší domovnicí anebo u kadeřníka, ale i po internetu. *Neznamená* to však, že mohu veřejně zpřístupňovat i nový umělecký film jako takový. Pokud bych tak učinil, vstoupil bych již do hájemství privátní autonomie bližního. Platí totiž, že není „informace jako informace“.

Dočasné omezení práva šířit informace v důsledku působení práv duševního vlastnictví *není bezvýjimečné*.

Právní řád stanoví celou řadu *případů*, kdy je rozumně *dovoleno zasáhnout do cizího práva duševního vlastnictví*, a to i proti vůli vlastníka práva a bez ohledu na jeho vůli. Vlastník práva se o tom dokonce nemusí ani dovědět. Jedná se o *mnohačetné* zvláštní případy, kdy byla zákonodárně vyváženě dána *přednost obecnému nebo veřejnému zájmu* (např. na obecném dobru rozvoje vědy nebo na jinak obecně důležitém uspořádání poměrů) *před dočasnými subjektivními soukromými právy* působícími pro obchodní účely. Kupříkladu české autorské právo zná 18 takových případů (a to *vedle* volného užití díla pro neobchodní osobní potřebu); např. zákonnou licenci pro zdravotně postižené anebo pro sociální zařízení. Zmínit můžeme kupříkladu i experimentální zákonnou licenci v právu patentovém, jejíž používání hraje významnou roli ve výzkumu, aj.¹³

Vedle těchto zákonem dovolených a vymezených případů existují *průniky do dočasných soukromých práv průmyslového vlastnictví* na podkladě *úředních* (nucených) *licencí v obecném zájmu*, např. pro účely *ochrany veřejného zdraví*, a to i ve prospěch rozvojových a nejméně rozvinutých zemí, aj. Mezinárodní právo autorské zase umožňuje zavést úřední licenci překladatelskou na zahraniční díla (u nás ale opuštěnou počátkem 90. let pro nevyužívání v praxi i pro jistou politickou nevhodnost vůči cizině).

¹² Kupříkladu *známkoprávní výsada* je vždy po deseti letech *obnovitelná*, a to i opakovaně, což potenciálně znamená možnost trvalosti této výsady, jak odpovídá ochraně veřejnosti před pravděpodobností záměny značek. *Oproti* tomu průmyslověprávní *výsada užitně vzorová* trvá jen čtyři roky s možností prodloužení až dvakrát vždy o tři roky, tedy celkem platí nejvýše deset let.

¹³ K tomu přehledově viz např. autorovy přednáškové snímky na téma *Právo duševního vlastnictví v informační společnosti*, které mají být zveřejněny v síti elektronických komunikací na *Elportálu*, provozovaném Masarykovou univerzitou v Brně, a to vedle dosavadních tamějších autorových snímků a textů.

Nikoli na posledním místě naší souvislosti musíme upozornit na již zažitou evropskou soukromoprávní instituci *vyčerpání subjektivních majetkových práv duševního vlastnictví*, která představuje *omezení* jejich výkonu (při zachovaném trvání) ve prospěch *obecného dobra jednotného trhu* v Evropském hospodářském prostoru. Ačkoli neexistuje celosvětové vyčerpání těchto práv,¹⁴ setkáváme se s ním i v některých mimo-evropských dvoustranných mezinárodních obchodních dohodách.¹⁵ V podstatě se přitom nejedná o nic jiného nežli o *výsledek poměrování* střetu územních subjektivních soukromých práv (včetně dočasných obchodních monopolů u průmyslového vlastnictví) s nadstátním obecným dobrem jednotného (či vzájemného) trhu. Alespoň nepřimo tak vyčerpání práv duševního vlastnictví přispívá i ke *svobodě informací*.

Celý systém duševního vlastnictví je proto po stránce *zákonodárné* dlouhodobě *zásadně rovnovážně* (zásadně spravedlivě) nastaven.

O detailech, možných chybách nebo o rozšíření výjimek lze jistě právně i politicky diskutovat. Sám mám dlouhodobě několik odborných podnětů v tomto směru ve prospěch veřejnosti; např. české zavedení autorskoprávní zákonné licence pro parodie apod., jež odpovídá obecné potřebě výkonu svobody (i umělecko parodického) projevu, a to i projevu politického obsahu, a kterou výslovně připouští právo EU.

Zdůrazňuji, že v případech práv duševního vlastnictví se jedná o absolutní majetková práva, která jsou *časově a územně omezená*, což znamená, že *politické právo na šíření informací není dotčeno trvale a obvykle ani všude*. Navíc, politické právo na šíření informací obsahově a významově inklinuje ke sdělování, přijímání a výměně *politických názorů* (v širokém slova smyslu), a to již proto, že se z ústavního hlediska jedná právě o „politické“ *vertikální právo občana vůči státu*, které přinejmenším nepřimo a potenciaálně souvisí s *politickou soutěží o státní moc*.

Krom toho, *některé* duševní vlastnictví je díky své povaze od počátku určeno k *obecnému užívání*. Mluvíme proto o *veřejných statcích* jako jsou označení původu (*České sklo*), zeměpisná označení (*Hořícké trubičky*) nebo zaručené tradiční speciality (*Špekáček*), k nimž se druzí zpřístupněné vědecké objevy. Jedná se sice o právní předměty, a to o nehmotné věci v právním smyslu nového občanského zákoníku, ale *nikdo k nim nemá žádná subjektivní soukromá* (ani veřejná) *práva*, jelikož se jedná o *věci ničí*. Právně se jedná o veřejně (obecně) sdílené dobro, které se opírá o zvláštní povahu zejména označení zeměpisného nebo tradičního původu výrobků. Platí zde „jen“ zákaz klamání.

IV. POLITIKA, UMĚNÍ, VĚDA A TECHNIKA

Na rozdíl od vertikálně působících politických práv platí, že u *horizontálně působících* práv duševního vlastnictví (u soukromého majetku) se jedná o práva majetková – vedle přirozených lidských práv osobnostních –, která s *politikou nijak nesouvisí*.

Naopak, s čím tato *nepolitická* majetková práva souvisí, to je *hospodářská soutěž* v boji o *tržní moc*. Nikoli však soutěž politická v boji o státní či jinou veřejnou moc. Sám „boj

¹⁴ Srov. čl. 6 Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, příl. Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO), (sděl. č. 191/1995 Sb.).

¹⁵ Viz např. dvoustranné mezinárodní vyčerpání autorských a souvisejících práv na základě Dohody o volném obchodu mezi nekomunistickou Čínou (Čínskou republikou) a Panamou z roku 2003 (čl. 16.03).

o moc“, ač může tento výraz působit jakkoli hroživě, nemusí být ničím špatným, je-li uskutečňován slušně, ohleduplně, k obecnému i vlastnímu prospěchu a spravedlivě (po právu).¹⁶ Získaná moc přitom zavazuje.

Jednotlivé kolizní případy z praxe jako je například šíření dokumentárního filmu (uměleckého díla), u něhož *významově převažuje časové politické obsahové sdělení* nad filmovým (uměleckým) ztvárněním i nad hospodářskou investicí, právně řešíme předvídatelným způsobem podle okolností jednotlivého případu. Tzn. použitím obecně uznávané přezkoumatelné *metodiky* jako je právo vědné *posouzení* (test) *poměrnosti cíle a prostředku*, jež je založeno na právně metodologicky podloženém *vážení* kolidujících hodnot (práv).

Sem patří například *konkrétní* případ kolizního *upřednostnění svobody projevu* (debaty o veřejné věci všeobecného rázu politického), jež se týkala umístění amerického radaru v Česku, a to *před subjektivním soukromým právem autorským* k výtvarnému dílu, do něhož bylo zasaženo politickou satirou v rámci politické debaty o této veřejné záležitosti, jíž se výtvarník o své svobodně projevené politické vůli účastnil.¹⁷

Můžeme proto hovořit o *zásadně vyvážené ústavní soustavě*, která zohledňuje společné soužití rozmanitých práv a svobod v prostředí *kulturní rozmanitosti*, a to i práv a svobod, jež by se jinak mohly potencionálně střetnout. Důvodem je nutnost *ohleduplného soužití* lidí navzájem. Eventuální zneužití tržní (nebo politické) moci je stíháno běžnými právními (nebo politickými) prostředky.

Myšlenkově od sebe *oddělme politiku* (v širokém smyslu), na jedné straně, a na druhé straně *umění, vědu a techniku*. Použijeme-li pro vše z toho, nikoli zcela rozumně, obecný pojem „informace“, vznikne nám zcela *nesourodá směska* a máme doslova zaděláno na mnohá společenská nedorozumění.

Vůbec se přitom nevyhýbám morálnímu a posléze právně politickým diskusím kupříkladu o zkrácení doby ochrany některých majetkových práv duševního vlastnictví, když ale moderní zákonodárně politický trend v Evropě je právě opačný.¹⁸

V. EXKURS O ZLIDOVĚNÍ UMĚLECKÉHO DÍLA

K naznačeným otázkám *volného oběhu informací* může mít docela blízko problematika *dosud chráněných* uměleckých děl, která však *zlidověla*, stala se obecně známými či obecně příznačnými (nejen pro tvůrčí rukopis autora) anebo se stala slavnými či dokonce splynula s kulturní krajinou, kterou spoluvytvořila, apod. Na mysli mám nejen různé písně nebo jejich texty jako kupříkladu skladby *Fanoše Mikuleckého (Víněčko bílé aj.)*, ale též konkrétní architektonické dílo, které je vyjádřeno stavbou televizního vysílače a hotelu na Ještědu v severních Čechách a jeho dvojrozměrnou umělecky dojmovou napodobeninu v jednom poli znaku a vlajky Libereckého kraje (a nejen zde).

¹⁶ Sám boj o tržní moc ovšem není samoučelný, protože je přinejmenším nepřímo určen obecným prospěchem (užitečností) výrobků a služeb.

¹⁷ V obecné rovině je případ odborně popsán zde: TELEČ, I. O americkém radaru a sovětském kosmonautovi. In: Bejček, J. – Kožíak, J. (eds.) *Pocta Petru Hajnovi k 75. narozeninám*. Praha: Wolters Kluwer ČR 2010, s. 335–340.

¹⁸ Kupříkladu skutečnost, že pro počítačové programy platí legální fikce literárních děl, znamená věcně (technicky) nesmyslně dlouhou dobu trvání majetkových autorských práv k nim ještě sedmdesát let po smrti programátora.

Autor v takových případech musí rozumně počítat s tím, že zveřejněné „slavné dílo“ může žít „zvláštním životem“, jímž se může projevit i jistá autorská „daň za slávu“, která může být součástí tvůrčího údělu.

Na druhou stranu si ale řekněme, proč by měl autor dosud chráněného uměleckého díla, které se („žel“) stalo „národním bohatstvím“ či jakkoli zlidovělo, *trpět cizí obchodní nebo jiné hospodářské těžení* ze svého obecně známého či oblíbeného uměleckého výtvoru, *aniž* by mu poctivě příslušel *spravedlivý podíl* na cizích hospodářských výnosech, o které se přinejmenším nepřímou zasloužil. A to nemluví o ohleduplnosti na *svobodnou vůli* autorovu, který *nemusí* chtít být jakkoli (ani prostřednictvím svého osobnostního výtvoru) spojován s cizí hospodářskou, politickou nebo jinou činností. Veřejnost by totiž mohla nabýt dojmu, že autor se s touto cizí činností ideově ztotožňuje či ji přímo podporuje.

VI. ANONYMNÍ PROTESTNÍ Hnutí

Závěrem se vraťme k úvodu naší statě věnované *Obchodní dohodě proti padělatelství* (ACTA) a jejím širším společenským souvislostem.

Ještě jednu důležitou a zároveň aktuální věc bych rád zmínil. Týká se různých *protestních hnutí* na internetu i v ulicích.¹⁹ Občas se nemohu zbavit dojmu až jisté davové psychózy; téměř až hysterie zatím nezralých lidí, kterým „zlé státy“ a „zlé korporace“ řekly, že si hračky budou muset koupit a uspořít si na ně z kapesného. Z jiného soudku připomínám „tradiční“ násilí v ulicích při zasedáních Mezinárodního měnového fondu a Skupiny Světové banky. Netvrdím však, že kritici establishmentu nemohou mít v něčem pravdu. Proto je *nutno naslouchat i násilníkům*.

Kupříkladu na západním internetovém protestním hnutí *Anonymous* mi vadí právě to, že je anonymní. Faktem je, že svoboda projevu bývá prostřednictvím internetu často vykonávána anonymně nebo pod krycími jmény. Takový přístup ale považuji za projev *osobní neodpovědnosti a osobnostní nezralosti*. Namísto alespoň kapky ušlechtilosti.

Nejde-li o snad anonymní drobnou věcnou poznámku, mám si za svým politickým či jiným názorem *otevřeně stát* a mám *unést odpovědnost* i za své možné veřejně projevené omyly nebo chyby. Na jedné straně slyšíme zcela správná volání po *otevřenosti internetu* a obáváme se o ni. Na druhé straně se ale sami *skrýváme v pohodlné anonymitě*, protože *nechceme být odpovědní za své činy*. Otázky internetu jsou *věcmi veřejnými*, a to platí pro každé internetové hnutí.

Hnutí jako *Anonymous* se sociálně a morálně vyznačují *útekem od osobní odpovědnosti skrytím v anonymním davu*. Současně se některá hnutí, žel, nevyhýbají ani násilí na státu nebo veřejném majetku. Jejich *oběťmi bývají i soukromníci*, např. správci nehmotného majetku nebo ochránci cizích práv, jejichž *svobodné postoje* a činnosti jim ideologicky vadí. *Chceme-li vlastní svobodu, musíme nejprve uznat svobodu bližního*.

Připomínám násilný útok na server slovenské vlády počátkem roku 2012, který byl veden politickým motivem zastrašit stát před politickým krokem, jímž by bylo přistoupení k *Obchodní dohodě proti padělatelství*.²⁰ Útok sice trval asi jen dvě hodiny a proběhl

¹⁹ Rozsáhlý pohled do hnutí *Anonymous* viz OLSONOVÁ, P. *Jsmo Anonymous*. Praha: Práh 2012. Anglický originál je z téhož roku.

²⁰ Slovensko tuto obchodní dohodu nepodepsalo.

o víkendu. Nicméně další násilí proběhla u nás a ve Francii. Bouřila část Polska. Budoucí *násilí* ale může trvat déle a může způsobit *veřejnou poruchu*, která zasáhne každého člověka. Možná, že právě to je ale účelem. Vyvolat chaos ve „společnosti sítí“ a postavit proti sobě části běžné lidské společnosti. Například tehdy, jestliže se stát nebude chtít chovat zrovna podle něčí politické ideologie. *Stát, který není internetově bdělý, je v kyberprostoru výrazně slabší stranou.* Každého slabšího je třeba chránit, pakliže si svůj stav nepřivodil vlastní neschopností a nedbalostí; např. nedbalou veřejnou správou.

Dosavadní násilí na státu včetně české Poslanecké sněmovny a na některých soukromnicích nemá *pranic společného s ústavně zaručeným politickým právem na odpor* (čl. 23 Listiny). Naopak, za vymezených zcela krajních okolností by bylo lze právo na odpor využít proti útočníkům na stát. Nic neznámá, že míra násilí je doposud poměrně malá a spíše jen exhibiční. Jedná se o předvedení *síly nad státními orgány a nad ústavou*. Zbraní svého druhu jsou technické nástroje. Ostatně i komunisté, k nimž mají někteří odpůrci duševního vlastnictví ideově blízko, v době československé politické krize v únoru 1948 předváděli svou politickou sílu pochody se zbraněmi. Jen druhý zbraní se mění.

Obávám se, že navozené téma je poměrně vážné.

Základní teze autor přednesl na plénu Trnavských právnických dnů pořádaných Právnickou fakultou Trnavské univerzity v Trnavě ve dnech 20. až 21. září 2012 na téma „Hodnotový systém práva a jeho reflexia v právnej teórii a praxi“.

prof. JUDr. Ivo Telec, CSc.

Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Ivo Telec

The Political Freedom and Intellectual Property Law: The Collision of Values

Abstract: *The paper critically observes the current legal and political happenings around the international multilateral Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA), including criticism for its rejection by the European Parliament in the year of 2012. This example is treated in the sense of the collision of values in today's information society, e.g. political freedom on the one hand, and intellectual property rights on the other. The collision of values is balanced fairly by the laws, for example by the statutory licenses and compulsory licenses, too. This text also critically considers some aspects of the contemporary political ideology of information.*

The author considers the majority of the European public reaction to the Anti-Counterfeiting Trade Agreement for the fearful, irrational and by politicians as populist. "Electronic Violence" remains the violence like any other and everyone must have the courage to face it. The information society itself is based on the same values as any other human society. Likewise, the information society is prone to various vices, such as greed for foreign assets without any compensation. This greed is only masked the political rhetoric about freedom and human rights. Therefore, it is necessary to distinguish between legal ideology of the information from the legally regulated economic shifts.

Key words: *Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA), political freedom, intellectual property, values of information society, clashes of values and their context, anonymous protest movement*